

Agentschap voor Binnenlands Bestuur

Aan de colleges van burgemeester
en schepenen,
Aan de kerkfabrieken en centrale
kerkbesturen van de rooms-katholieke
eredienst,

**Afdeling Lokale en Provinciale Besturen
– Financiën en Personeel**

Boudewijnlaan 30 bus 70, 1000 Brussel
Tel. 02 553 40 03 - Fax 02 553 40 02
binnenland-personeel@vlaanderen.be
binnenland-financies@vlaanderen.be
bbcgp@vlaanderen.be

uw bericht van

uw kenmerk

ons kenmerk

bijlagen

vragen naar / e-mail

telefoonnummer

datum

Betreft: Parochiekerken in Vlaanderen

Geachte mevrouwen,
Geachte heren,

De eeuwenlange aanwezigheid van de rooms-katholieke kerk heeft een duidelijke stempel gedrukt op onze regio, ook ruimtelijk en architecturaal. Daarvan getuigen onder andere de vele parochiekerken en bijkerken in onze regio. Vele dorpen en wijken zijn gegroeid rond een kerk, die naast haar intrinsieke religieuze betekenis en haar eventueel cultuurhistorisch of architecturaal belang, vaak ook een belangrijke landschappelijke of stedenbouwkundige waarde heeft. Wij staan voor de uitdaging om de toekomst van dat patrimonium veilig te stellen, met respect voor de historisch gegroeide werkelijkheid, maar ook met veel creativiteit en verantwoordelijkheidszin.

De toenemende ontkerkelijking, ook in Vlaanderen, maakt die uitdaging des te groter. Het evenwicht tussen het aanbod van parochiekerken en het gebruik ervan is daardoor verstoord. Een aantal parochiekerken wordt steeds minder of zelfs helemaal niet meer gebruikt voor de eredienst. Anderzijds gaat een groot deel van de tussenkomsten van gemeentebesturen in de tekorten van de kerkfabrieken naar het onderhoud van de kerkgebouwen en restauratiewerken aan die gebouwen. Globaal bekeken lijkt de financiële tussenkomst van de gemeentebesturen in de tekorten van de besturen van de eredienst haalbaar, maar zeker in de gemeenten met veel kerken (en kerkfabrieken) kan de rekening hoog oplopen. Het is niet onlogisch dat daarover een discussie wordt gevoerd, zeker als het gaat om parochiekerken waarvan het toekomstige gebruik onzeker of onduidelijk is.

We moeten echter vaststellen dat het probleem van de parochiekerken vaak nog erg gefragmenteerd wordt aangepakt. Er wordt nagedacht en gediscussieerd over het gebruik en de bestemming van een bepaalde parochiekerk als er zich belangrijke investeringen opdringen, maar die discussies blijven vaak beperkt tot dat ene gebouw, terwijl het probleem eigenlijk ruimer is.

Om een omvattende toekomstvisie uit te stippelen, heb ik een studiedag georganiseerd op 1 juli 2010 en daarbij aansluitend drie werkgroepen opgericht met als opdracht om beleidsaanbevelingen te formuleren. In de werkgroepen waren, naast de diverse agentschappen en departementen van de Vlaamse overheid, ook alle directe betrokkenen vertegenwoordigd: de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, de Bisschoppenconferentie en enkele kerkfabrieken en centrale kerkbesturen. In april 2011 bezorgden die werkgroepen mij hun aanbevelingen. U kan die nalezen op binnenland.vlaanderen.be/parochiekerken.

Op 24 juni 2011 hechtte de Vlaamse Regering vervolgens haar goedkeuring aan mijn conceptnota "Een toekomst voor de Vlaamse parochiekerk", waarin de beleidsaanbevelingen zijn verwerkt en waarin een aantal concrete maatregelen staan opgenomen om tot oplossingen te komen. U kan deze conceptnota nalezen op binnenland.vlaanderen.be/parochiekerken.

Het is onmogelijk en onwenselijk om dit probleem centralistisch te benaderen. Elk kerkgebouw staat in een eigen ruimtelijke context en functioneert in een lokale gemeenschap. Een eventuele nevenbestemming of herbestemming van dat gebouw kan dan ook enkel het resultaat zijn van een lokaal gevoerde discussie. Om te komen tot gedragen en haalbare oplossingen is het in rekening brengen van de lokale context en de lokale gevoeligheden essentieel. Het gemeentebestuur en het centraal kerkbestuur van de gemeente zijn de aangewezen partijen om deze denkoefening op te starten. Uiteraard zal het van groot belang zijn om in die besprekingen ook de afzonderlijke kerkfabrieken en de vertegenwoordigers van de bisschoppelijke overheid te betrekken. Daarnaast kan het ook aangewezen zijn om andere lokale (ruimtebehoevende) actoren een stem in het kapittel te geven.

Ik wil uw bestuur dan ook uitnodigen om, op lokaal niveau, een langetermijnvisie op de toekomst van de parochiekerken van uw gemeente uit te werken. Zo moet het mogelijk zijn om te komen tot een eenduidige visie over hoe het aanbod van parochiekerken er in de toekomst moet uitzien. Welke parochiekerken moeten on dubbelzinnig de huidige bestemming behouden? Welke vormen van nevenbestemming zijn mogelijk? Welke kerken komen in aanmerking voor een herbestemming? Voor welke niet-beschermden kerken is sloop de meest wenselijke optie?

De timing van deze uitnodiging is niet toevallig. Zoals u weet, loopt het eerste meerjarenplan van de kerkfabrieken in 2013 ten einde. In het voorjaar van 2013

moeten de gesprekken gevoerd worden over de volgende meerjarenplannen. Om concrete oplossingen te bereiken, is het noodzakelijk dat dat meerjarenplan gebaseerd is op een strategische visie op de toekomst van de parochiekerken op het grondgebied van de gemeente. Om op het lokale niveau een dergelijke visie op het kerkenbestand te kunnen uitwerken en de resultaten ervan te kunnen opnemen in de meerjarenplannen, lijkt het mij wenselijk om de gesprekken hieromtrent spoedig op te starten.

In die langetermijnvisie moeten minimaal de volgende basisgegevens worden in rekening gebracht:

- de parochiekerken als gebouw, met onder meer hun cultuurhistorische waarde, hun architecturale mogelijkheden, hun bouwfysische toestand, de mogelijkheid tot compartimentering, ...;
- de parochiekerk in haar ruimtelijke omgeving;
- het actuele gebruik en de functie van de parochiekerk;
- de mogelijke interesse van andere actoren.

Om een werkbaar instrument te zijn moet die langetermijnvisie worden geëxpliciteerd en een duidelijke status krijgen. De vorm en de procedure kan het best lokaal worden bepaald.

De visie op het toekomstig gebruik van de parochiekerken mag geen dode letter blijven. De concrete consequenties van de gekozen opties moeten in de meerjarenplannen van de kerkfabrieken worden verwerkt en goedgekeurd door de gemeenteraad. De Vlaamse overheid zal die lokale visie ook meenemen in de beoordeling van de subsidieaanvragen.

Voor de beschermde kerken op hun grondgebied kunnen de gemeenten, op basis van die langetermijnvisie, een voorstel tot convenant indienen. Met convenants kunnen de gemeenten een forfaitair jaarlijks bedrag krijgen, in plaats van percentages, waardoor ze de middelen strategischer kunnen inzetten. Ook betekent het een planlastenvermindering voor de gemeenten en initiatiefnemers. Vorig jaar heb ik het restauratiepremiebesluit in die zin laten wijzigen.

Op de webstek binnenland.vlaanderen.be/parochiekerken kan uw bestuur meer informatie vinden en inspiratie opdoen.

Daar waar besloten wordt dat een bepaalde kerk niet langer voor de eredienst zal worden gebruikt, zullen ook de nodige maatregelen moeten worden genomen wat betreft de parochie en de bijbehorende kerkfabriek. Het is de bisschoppelijke overheid die de parochie moet opheffen en het grondgebied bij dat van een andere parochie moet voegen. Daaruit volgt de opheffing van de kerkfabriek. Ik zal het Vlaams parlement voorstellen deze procedure in het eredienstendecreet te verankeren. In afwachting van die decretale verankering, kan gebruik gemaakt worden van het draaiboek dat u op de webstek van het agentschap voor Binnenlands Bestuur kan raadplegen.

Ik reken op de verantwoordelijkheidszin en de creativiteit van uw bestuur om in dialoog met alle betrokkenen grondig na te denken over de toekomst van de kerken van uw gemeente. Daarmee moet het mogelijk zijn om de toekomst van de parochiekerken in Vlaanderen in hun geheel (en niet noodzakelijk van elke parochiekerk afzonderlijk) te vrijwaren en financieel haalbaar te houden.

Met de meeste hoogachting,

De Vlaamse minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur,
Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Geert Bourgeois', with a horizontal line underneath the name.

Geert BOURGEOIS